

SECTION: PEDAGOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI PEDAGOGICZNE.

How to cite: Strelak, N., Bakumenko, T., & Plohynska, A. (2024). The role of mentoring and self-development in shaping student activity in higher education. *Horizons of Innovation: Conference on Multidisciplinary Trends in Science 2024*. (pp. 299-304). Futurity Research Publishing. <https://futuraity-publishing.com/horizons-of-innovation-conference-on-multidisciplinary-trends-in-science-2024-2/>

The role of mentoring and self-development in shaping student activity in higher education

Роль менторства та саморозвитку у формуванні активності студентів у вищій освіті

Стрелок Надія Володимирівна¹, Бакуменко Тетяна Костянтинівна², Плошинська Анжела Анатоліївна³

¹ старший викладач загальноосвітньої кафедри іноземних мов, Військова академія, м. Одеса, Україна, , margosha777.love@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-6953-9333>

² доктор філософії, доцент, кафедра теорії та методики дошкільної освіти, факультет дошкільної і спеціальної освіти та історії, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна, tanya020365@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-5596-6572>

³ кандидат психологічних наук, доцент, доцент, кафедра педагогічної та вікової психології, факультет психології та спеціальної освіти, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна, anzhela130172@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4268-4434>

Accepted: February 16, 2024 | **Published:** February 28, 2024 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The purpose of the study is to analyze the role of mentoring and self-development in the formation of student activity in higher education and to provide recommendations on ways to implement mentoring in Ukrainian education. The methods of analysis and synthesis and the method of scientific abstraction were used. Understanding the peculiarities of mentoring and self-development in the context of European education is the first step towards the formation of student activity in domestic higher education, which will make it possible to make education an effective means of developing human potential, which is necessary for creating a society of active citizens.

Keywords: higher education, the main trends of reform, mentor, individual growth, the concept of a «new» teacher, universities.

Вступ

Дослідження ролі менторства та саморозвитку у формуванні активності здобувачів освіти у ЗВО є надзвичайно важливим питанням для української освіти, оскільки через COVID-19 не було можливості отримувати особисте навчання (на рівні викладач–здобувач освіти), що спровокувало падіння глибини знань предметів. Для багатьох освітніх програм потрібно інтегроване навчання та виконання практичних завдань (Kumar та ін., 2021), а це було неможливим під час епідемії, що змусило здобувачів освіти навчатися самостійно або ж користуватися послугами приватних менторів. З ростом ролі самоосвіти (як складової частини саморозвитку) та менторства з'явилась необхідність дослідження цих явищ у контексті вищої освіти та надання рекомендацій щодо їх ефективнішого впровадження у вітчизняні ЗВО задля подальшого росту активності здобувачів освіти.

Результати дослідження

Менторство – це процес, у межах якого досвідчена людина допомагає менш досвідченій або менш успішній людині в розвитку її професійних або особистісних навичок.

Воно може бути формальним (організоване через конкретну програму чи організацію) або неформальним, коли ментор допомагає за власною ініціативою (*Що таке менторство та в чому його переваги – Поради*, 2023). У загальному сенсі менторство в навчанні – це важлива складова частина успіху будь-якого здобувача освіти у вищій освіті. Ментор може бути здобувачем освіти старшого курсу, викладачем університету чи просто високодосвідченим спеціалістом, який надає широку підтримку та необхідні поради здобувачам освіти.

Саме формат такої взаємодії має безліч переваг. Насамперед ментор може допомогти здобувачу освіти зрозуміти складні концепти та проблеми, з якими він стикається під час навчання.

Вітчизняні дослідники виділяють декілька моделей менторства та основних цілей ментора в рамках цих моделей (Таблиця 1).

Таблиця 1

Моделі менторської підтримки та основні цілі ментора

Модель підтримки	Цілі ментора
Спонсорська модель	Допомагає створити ділові зв'язки та виступає як організатор
Психологічна модель	Надає допомогу у вирішенні питань поліпшення стану психіки
Модель навчання	Виступає вчителем, що передає знання здобувачам освіти
Рефлексивна модель	Конструктивний критик, що займається оцінюванням результатів роботи здобувача освіти
Компетентнісна модель	Робить акцент на практичній складовій частині в підготовці та вихованні професійних компетенцій
Модель розвитку	Допомагає здобувачу освіти в особистісному та професійному розвитку через рефлексію

Джерело: (Сидорук, 2019; Тадеуш, 2022)

Також менторство виконує низку таких функцій (Поліщук, 2017):

- 1) Наставництво;
- 2) Допомога у визначенні напрямку діяльності підопічного;
- 3) Професійне консультування.

До числа найвідоміших освітніх програм, в яких можна знайти та вибрати необхідного ментора, можна віднести такі (*Типи менторства та де знайти ментора – Поради, 2023*):

1. Mentorship 10:11 – освітня програма, що головно орієнтована виключно на учнів випускних класів школи;
2. Mentorship for Ukrainians – менторська програма, що орієнтована на українців, які знаходяться за кордоном України. Програма є актуальною для будь-якого повнолітнього українця, який зараз знаходиться в країні ЄС, де й вирішив вибрати необхідного ментора;
3. Lunchclub – одна з найбільших менторських платформ, де є можливість отримати наставника або ж запропонувати себе в ролі ментора;
4. mentorplace.in.ua – ще одна менторська платформа, що охоплює величезну кількість напрямів розвитку: від допомоги у професійному становленні як спеціаліста до програм з біохімії і ядерної фізики.

На жаль, як видно з даних про найпопулярніші освітні програми з вибору ментора, немає жодної спеціалізованої україномовної освітньої програми для здобувачів освіти закладів вищої освіти (ЗВО) України з можливістю менторства, тому вивчення процесу створення і функціонування такої програми може стати метою подальших досліджень із цієї тематики, що надасть практичний інструментарій формування активності здобувачів освіти у вітчизняній вищій освіті під час воєнних дій.

На основі досвіду реформ вищої освіти в країнах ЄС були виділені такі основні напрями реформ вітчизняної вищої освіти (Іваницька, 2018):

- прозорість реформ;
- централізована стратегія інтернаціоналізації університету;
- зростання академічної мобільності здобувачів освіти та викладачів;
- забезпечення тьюторства та менторства для здобувачів освіти згідно з практиками країн-членів ЄС;
- оцифровування навчальних даних;
- забезпечення якості вищої освіти;
- концепція «нового вчителя» (тьютор, ментор та тренер одночасно).

Для формування активності необхідно визначити причини, які заважають здобувачам вищої освіти проявити себе, що зазвичай пов'язано з низькою мотивацією. Це такі причини, як:

- відсутність схвалення роботи та заохочень;
- низький рівень залученості здобувача освіти;
- нереалістичність очікувань;
- відсутність віри в себе і впевненості;
- занадто велике або ж мале навантаження;
- конфлікти з іншими здобувачами освіти або викладачами;
- особисті проблеми здобувача освіти.

Після визначення причин, що заважають здобувачам освіти проявляти активність у навчанні, ментору потрібно вирішити низку таких питань, як:

- перегляд реалістичності очікувань;
- надання здобувачам освіти спеціальних проєктів;
- спостереження за навчанням здобувачів освіти;
- мотивація самостійного навчання підопічних;
- коучінг та зворотній зв'язок;
- визначення додаткової області роботи;
- проведення тренінгів.

Основні обов'язки ментора та його дії для їх виконання визначено згідно з дослідженнями університету в Берклі [Рисунок 1].

Рисунок 1

Обов'язки ментора та його дії для їх виконання

Джерело: власна розробка автора

Висновки

Отже, в ході дослідження було визначено основні моделі та цілі ментора, причини низької активності здобувачів освіти ЗВО. Також надано перелік питань для вирішення їх ментором та визначено зв'язок його обов'язків і дій для їх виконання. Розглянуто освітні програми, де можна вибрати ментора, та надано рекомендації щодо подальшого впровадження спеціалізованої програми для здобувачів освіти ЗВО України, оскільки подібних програм українською мовою не було знайдено. Все це допоможе зробити здобувачів освіти активніше, що позитивно вплине на українську освіту та дозволить їй вийти на новий рівень.

Наступні дослідження повинні містити відповіді на питання щодо використання менторства не тільки у вищій освіті, але й у початковій та середній, засоби мотивації здобувачів освіти молодших класів до активності в рамках навчання, що дозволить раніше визначити спеціалізацію кожного здобувача освіти й надати йому актуальні та необхідні знання.

Література

Іваницька, О. С. (2018). Особливості реформування вищої освіти у Європі в контексті студентоцентрованого навчання та реалізації тьюторства і менторства у ЗВО (за матеріалами конференції: «Reforming European Higher Education—From Policy to Practice», Kyiv, June, 08-09,

2018). *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: "Педагогічні науки"*, (14).

Поліщук, І. В. (2017). Менторство як ефективний механізм розвитку професійного потенціалу державних службовців в Україні. *Держава та регіони. Державне управління*, 1(57), 16-20.

Сидорук, І. І. (2019). Роль менторства у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників. *Bulletin of Alfred Nobel University. Series "Pedagogy and Psychology"*, 2(18), 283–289.

Тадеуш, О. М. (2022). Наукове наставництво як вид партнерської взаємодії у сучасному університеті. *Освітологічний дискурс*, (2 (37)).

Типи менторства та де знайти ментора – Поради. (2023, 30 березня). Поради. <https://advice.telegazeta.com.ua/typy-mentorstva-ta-de-znajty-mentora/> (дата звернення: 11.03.2024).

Що таке менторство та в чому його переваги – Поради. (2023, 20 березня). Поради. <https://advice.telegazeta.com.ua/shho-take-mentorstvo-ta-de-znajty-nastavnyka/> (дата звернення: 11.03.2024).

Kumar, A., Sarkar, M., Davis, E., Morphet, J., Maloney, S., Ilic, D., & Palermo, C. (2021). Impact of the COVID-19 pandemic on teaching and learning in health professional education: a mixed methods study protocol. *BMC medical education*, 21, 1–7.